

ЕНЕРГИЯ ОТ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ИЗТОЧНИЦИ

Възобновяемите източници на енергия (вятърната енергия, слънчевата енергия, водоелектрическата енергия, енергията от океаните, геотермалната енергия, биомасата и биогоривата) са алтернативи на изкопаемите горива, които допринасят за намаляването на емисиите на парникови газове, разнообразяват енергийните доставки и намаляват зависимостта от ненадеждни и непостоянни пазари на изкопаеми горива, особено на нефт и газ. Законодателството на ЕС за насърчаването на възобновяемите енергийни източници се разви значително през последните години. През 2009 г. лидерите на ЕС си поставиха за цел делът на възобновяемите източници на енергия в потреблението на енергия в ЕС да достигне 20 % до 2020 г. През 2018 г. беше договорена целта за 32 % дял на възобновяемите източници на енергия в потреблението на енергия в ЕС до 2030 г. Понастоящем се обсъжда бъдещата политическа рамка за периода след 2030 г.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ И ЦЕЛИ

Член 194 от Договора за функционирането на Европейския съюз: енергийната политика на ЕС има за цел да насърчава развитието на нови и възобновяеми форми на енергия с цел по-добро съгласуване и интегриране на целите във връзка с изменението на климата в новата структура на пазара.

ПОСТИЖЕНИЯ

А. Първи стъпки

След публикуването на Бялата книга за възобновяемите енергийни източници от 1997 г. ([COM\(1997\)0599](#)) ЕС си постави за цел до 2010 г. делът на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) да достигне 12 % от потреблението на енергия и 22,1 % от потреблението на електроенергия, като в Директива 2001/77/ЕО бяха определени примерни цели за всяка държава членка. Липсата на напредък в постигането на целите за 2010 г. доведе до приемането на по-всеобхватна законодателна рамка.

Б. Директива за енергията от възобновяеми източници

През декември 2018 г. влезе в сила преразгледаната Директива за енергията от възобновяеми източници ([Директива \(ЕС\) 2018/2001](#)) като част от пакета „Чиста енергия за всички европейци“, чиято цел е ЕС да продължи да бъде световен лидер в областта на възобновяемите енергийни източници и, в по-

общ план, да помогне на ЕС да изпълни ангажиментите си за намаляване на емисиите съгласно Парижкото споразумение. Новата директива определя нова задължителна цел за енергията от възобновяеми източници за ЕС за 2030 г. за най-малко 32 % от крайното потребление на енергия, с клауза за евентуално преразглеждане във възходяща посока в срок до 2023 г.

Първоначалната директива за енергията от възобновяеми източници, приета по процедурата за съвместно вземане на решения на 23 април 2009 г. (Директива 2009/28/ЕО за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО), определи задължителна цел за 20 % дял на ВЕИ в потреблението на енергия в ЕС до 2020 г. Освен това всички държави членки трябва да постигнат 10 % дял на използваните в транспортния сектор горива от ВЕИ до 2020 г. Директивата също така определи различни механизми, които държавите членки могат да прилагат за постигане на своите цели (схеми за подпомагане, гаранции за произход, съвместни проекти, сътрудничество между държавите членки и трети държави), както и критерии за устойчивост на биогоривата.

В преразгледаната директива са определени два различни регулаторни режима: до 2020 г. тя потвърди съществуващите национални цели за енергията от възобновяеми източници за всяка държава, като се вземат предвид съответната начална точка и общ потенциал за възобновяеми енергийни източници. Тези цели варират от едва 10 % в Малта до чак 49 % в Швеция. Държавите от ЕС определят как възнамеряват да изпълнят тези цели и общата пътна карта за тяхната политика за енергията от възобновяеми източници в [национални планове за действие относно енергията от възобновяеми източници](#). Напредъкът по отношение на националните цели се измерва на всеки две години, когато държавите от ЕС публикуват национални [доклади за напредъка](#) в областта на енергията от възобновяеми източници. Считано от 2021 г., в рамките на новия пакет „Чиста енергия за всички европейци“, директивата определи обща цел за енергията от възобновяеми източници за ЕС за 2030 г. Държавите — членки на ЕС, ще предложат своите национални енергийни цели в 10-годишни [национални планове в областта на енергетиката и климата \(НПЕК\)](#). Тези планове ще бъдат оценени от Комисията, която би могла да предприеме мерки на равнище ЕС, за да гарантира, че те ще бъдат постигнати и че са в съответствие с общата цел на ЕС. Напредъкът по отношение на националните цели ще се измерва на всеки две години, когато държавите от ЕС публикуват националните си доклади за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници.

В. Бъдещи стъпки

В своето съобщение от 6 юни 2012 г., озаглавено „Енергията от възобновяеми източници — основен участник на европейския енергиен пазар“ ([COM\(2012\)0271](#)), Комисията определи областите, в които следва да се засилят усилията до 2020 г., така че производството на енергия от възобновяеми източници в ЕС да продължи да нараства до 2030 г. и след това. През ноември 2013 г. Комисията предостави допълнителни насоки за схемите за подпомагане на енергията от възобновяеми източници, както и за използването на механизми за сътрудничество за постигане на целите за енергията от възобновяеми източници при по-ниски разходи ([COM\(2013\)7243](#)). Тя обяви извършването на

цялостно преразглеждане на субсидиите, които държавите членки имат право да предлагат на сектора на възобновяемите енергийни източници, като се отдава предпочитание на търговете, преференциалните премии и задълженията по квотите пред обичайно използваните преференциални тарифи. Насоките относно държавната помощ за опазване на околната среда и за енергетика за периода 2014—2020 г. ([2014/C 200/01](#)) оформят допълнително новата рамка за схемите за подпомагане на енергията от възобновяеми източници.

ЕС започна подготовката за периода след 2020 г., за да осигури ранна яснота по политиката относно режима след 2020 г. за инвеститорите. Енергията от възобновяеми източници играе ключова роля в дългосрочната стратегия на Комисията, описана в нейната „Енергийна пътна карта за периода до 2050 г.“ ([COM\(2011\)0885](#)). Предложените в пътната карта сценарии за декарбонизация за енергийния сектор сочат дял на енергията от възобновяеми източници от най-малко 30 % до 2030 г. В пътната карта, обаче, се допуска също, че без по-нататъшна намеса ръстът на енергията от възобновяеми източници ще се забави след 2020 г. След публикуването през март 2013 г. на Зелена книга, озаглавена „Рамка за 2030 г. за политиките в областта на климата и енергетиката“ ([COM\(2013\)0169](#)), в своето съобщение от 22 януари 2014 г., озаглавено „Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020—2030 г.“ ([COM\(2014\)0015](#)), Комисията предложи да не се подновяват задължителните национални цели за енергията от възобновяеми източници след 2020 г. Задължителна цел — 27 % дял на ВЕИ в потреблението на енергия, е предвидена единствено на равнище ЕС. Комисията очаква националните задължителни цели за емисиите на парникови газове да доведат до ръст в сектора на енергетиката. Тази промяна на посоката доведе до интензивни дискусии със Съвета и Парламента.

На 30 ноември 2016 г. Комисията публикува законодателен пакет, озаглавен „Чиста енергия за всички европейци“ ([COM\(2016\)0860](#)), в рамките на по-широката стратегия за енергиен съюз ([COM\(2015\)0080](#)). Този пакет включва предложение за преработване на Директивата за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ВЕИ) ([Директива \(ЕС\) 2018/2001](#)) с цел ЕС да стане световен лидер в областта на ВЕИ и да се гарантира изпълнението на целта за най-малко 27 % дял на енергията от възобновяеми източници в общото потребление на енергия в ЕС до 2030 г. Предложението на Комисията за нова директива също така насърчава използването на енергия от ВЕИ и има за цел действия в шест различни области:

- по-нататъшно внедряване на ВЕИ в сектора на електроенергията;
- увеличаване на дела на ВЕИ в сектора на отоплението и охлаждането;
- декарбонизация и диверсифициране на транспортния сектор (с цел за най-малко 14 % дял на ВЕИ от общото потребление на енергия в транспорта за 2030 г.);
- овластяване и информиране на потребителите;
- укрепване на критериите на ЕС за устойчивост за биоенергията;

- гарантиране, че задължителната цел на равнище ЕС е постигната навреме и по разходно ефективен начин;

На 14 юни 2018 г. беше постигнато предварително споразумение по предложението за преработване на Директивата за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници, изменено от комисията по промишленост, изследвания и енергетика и комисията по околна среда, обществено здраве и безопасност на храните. В споразумението се определя обвързваща цел на ЕС за постигането на 32 % дял на ВЕИ до 2030 г. Що се отнася до транспортния сектор, в споразумението се установява цел за постигането на 14 % дял на ВЕИ до 2030 г., с 3,5 % дял на биогоривата от нови поколения и биогаза (1 % до 2025 г.). Освен това в него се слага таван от 7 % върху дела на биогоривата от първо поколение в автомобилния и железопътния транспорт и се предвижда постепенно преустановяване на използването на палмово масло (и други биогорива от хранителни култури, които увеличават емисиите на CO₂) до 2030 г. чрез схема за сертифициране. Правата на потребителите на собствено потребление на енергия от ВЕИ бяха засилени, принципът „енергийната ефективност на първо място“ стана водещ и беше въведено индикативно годишно увеличение с 1,3 % на дела на ВЕИ в сектора на отоплението и охлаждането. Европейският парламент и Съветът официално приеха изменената Директива за енергията от възобновяеми източници ([Директива \(ЕС\) 2018/2001](#)) през декември 2018 г.

Г. Подкрепящи политики

Да се направи електроенергийната инфраструктура годна за широкомащабното внедряване на възобновяемите енергийни източници е сред основните цели на стратегията за енергиен съюз (вж. също [2.4.7](#) — Енергийна политика) и това се потвърждава допълнително в Енергийната пътна карта за периода до 2050 г. и пакета за енергийната инфраструктура (вж. също [2.1.9](#) — Вътрешен енергиен пазар). Насърчаването и развитието на ново поколение технологии за възобновяеми енергийни източници е също един от основните елементи на Стратегическия план за енергийни технологии (План-SET) (вж. също [2.4.7](#) — Енергийна политика).

Д. Специфични въпроси относно ресурсите

1. Биомаса и биогорива

Понастоящем ЕС има две цели за биогоривата, а именно: 10 % от горивата в транспортния сектор да се осигуряват от ВЕИ до 2020 г. (Директивата за енергията от възобновяеми източници ([2009/28/ЕО](#)) и производителите на горива да бъдат задължени да намалят с 6 % интензивността на емисиите на парникови газове на своите горива до 2020 г. (Директивата за качеството на горивата ([2009/30/ЕО](#))). В своето съобщение от 22 януари 2014 г., озаглавено „Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020—2030 г.“ ([COM\(2014\)0015](#)), Комисията предложи тези две цели да бъдат отменени след 2020 г. Тази промяна е свързана с несигурността около начина на свеждане до минимум на ефекта от непреките емисии вследствие на свързаната с биогоривата промяна в земеползването.

През 2015 г. Директивата за енергията от възобновяеми източници и Директивата за качеството на горивата бяха преразгледани, за да се признае и смекчи отрицателното въздействие върху околната среда, което производството на биогорива може да има от гледна точка на непряката промяна в земеползването и свързаните с нея емисии на парникови газове^[1]. Съответно делът на енергията от биогорива, произведени от зърнени култури и от други богати на скорбяла култури, захарни, маслодайни култури, както и от други култури, отглеждани като основни култури главно за производство на енергия върху земеделска земя, следва да не надхвърля 7 % от крайното енергопотребление в транспорта в държавите членки през 2020 г.

След публикуването на незадължителните критерии за биомаса през февруари 2010 г. ([COM\(2010\)0011](#)) Комисията реши да преразгледа мерките, да оцени успеха на своите първоначални препоръки и да установи дали ще бъдат необходими задължителни стандарти в бъдеще. Предложението на Комисията от ноември 2016 г. за преразглеждане на Директивата за енергията от възобновяеми източници ([COM\(2016\)0767](#)) включва актуализирани критерии за устойчивост на използваните в транспортния сектор биогорива и биотечностите, както и твърдите и газообразните горива от биомаса, използвана за топлинна и електрическа енергия. Предложението включва подцел от 3 % за биогоривата от ново поколение. Въпреки че действащият таван от 7 % за биогоривата от първо поколение се запазва, на равнище ЕС се въвежда задължението доставчиците на горива да включват известен дял (6,8 %) нискоемисионни и възобновяеми горива и се разширява обхватът на въведените от ЕС критерии за устойчивост за биоенергията (така че той да включва биомасата и биогаза, използвани за отопление и охлаждане и за генериране на електроенергия).

2. Вятърна енергия от разположени в морето инсталации и океанска енергия

В контекста на втория стратегически енергиен преглед, извършен през ноември 2008 г., на 13 ноември 2008 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Вятърна енергия от разположени в морето инсталации: необходими действия за постигане на целите на енергийната политика за 2020 г. и за последващи периоди“ ([COM\(2008\)0768](#)), с цел да насърчи развитието на вятърна енергия от разположени по крайбрежието и в морето инсталации в рамките на ЕС.

На 20 януари 2014 г. Комисията представи план за действие с цел подкрепа на развитието на океанската енергия, включително генерираната от вълните енергия, енергията на приливите и отливите, преобразуването на топлинна енергия и електроенергията от градиента на солеността (в своето съобщение, озаглавено „Синя енергия: необходими действия за оползотворяване на енергийния потенциал на европейските морета и океани до 2020 г. и след това“ ([COM\(2014\)0008](#))).

[1] Директива (ЕС) 2015/1513 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 г. за изменение на Директива 98/70/ЕО относно качеството на бензиновите и дизеловите горива и за изменение на Директива 2009/28/ЕО за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 239, 15.9.2015 г., стр. 1)

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът винаги се е застъпвал за използването на ВЕИ и е подчертавал, че е важно да се определят задължителни цели за 2020 г.^[2], а отскоро и за 2030 г. През февруари 2014 г. той прие резолюция^[3], в която критикува направените от Комисията предложения за рамка за политиките в областта на климата и енергетиката до 2030 г. като късогледни и лишени от амбиция. Той призова за задължителен 30 % дял на възобновяемите източници в потреблението на енергия на равнище ЕС, който трябва да бъде постигнат чрез индивидуални задължителни национални цели, и за удължаване на целите за горивата в транспортния сектор след 2020 г.

Освен това в миналото Парламентът призоваваше в дългосрочен план^[4] да бъде създадена система от стимули за ВЕИ в целия ЕС, като същевременно препоръчаше да бъде подкрепена технологията за интелигентни мрежи^[5]. Той също така често приканваше Комисията да предложи правна рамка за възобновяема енергия за отопление и охлаждане с оглед на увеличаването на нейния дял в производството на енергия.

Когато прие Директивата за енергията от възобновяеми източници, Парламентът укрепил и изяснил няколко механизма, като същевременно създаде система с цел по-цялостно гарантиране на екологичната устойчивост на цялата политика. Парламентът изигра важна роля по-специално при:

- определянето на условия за постигането на целта за възобновяемите транспортни горива чрез определяне на количествени и качествени критерии за устойчивост на биогоривата (социална устойчивост, права за земеползване, въздействие върху продоволствената сигурност и цените на храните и т.н.), насочени по-специално към проблемите, свързани с непряката промяна в земеползването;
- осигуряването на достъп на енергията от възобновяеми източници до инфраструктурата на електропреносната мрежа;
- ограничаването на ролята на клаузата за преглед за 2014 г., за да се избегне преговаряне на задължителните цели.

През март 2013 г. Парламентът одобри Енергийната пътна карта за 2050 г.^[6] и призова Комисията да представи възможно най-скоро рамка на политиките

[2]Резолюции на Парламента от 29 септември 2005 г. относно дела на възобновяемите енергийни източници в ЕС и предложения за конкретни действия (ОВ С 227 Е, 21.9.2006 г., стр. 599), от 14 февруари 2006 г. относно отоплението и охлаждането с използване на възобновяеми енергийни източници (ОВ С 290 Е, 29.11.2006 г., стр. 115), от 14 декември 2006 г. относно стратегия за биомасата и биогоривата (ОВ С 317 Е, 23.12.2006 г., стр. 890) и от 25 септември 2007 г. относно карта за енергията от възобновяеми източници в Европа (ОВ С 219 Е, 28.8.2008 г., стр. 82)

[3]Резолюция на Парламента от 5 февруари 2014 г. относно рамката за политиките в областта на климата и енергетиката за периода до 2030 г. (ОВ С 93, 24.3.2017 г., стр. 79)

[4]Резолюция на Парламента от 25 ноември 2010 г. относно разработването на нова стратегия за Европа в областта на енергетиката (2011—2020 г.) (ОВ С 99 Е, 3.4.2012 г., стр. 64)

[5]Резолюция на Парламента от 5 юли 2011 г. относно приоритетите за енергийна инфраструктура за 2020 г. и по-нататък (ОВ С 33 Е, 5.2.2013 г., стр. 46)

[6]Резолюция на Парламента от 14 март 2013 г. относно Енергийна пътна карта за периода до 2050 г. — бъдеще с енергия (ОВ С 36, 29.1.2016 г., стр. 62)

до 2030 г., включително основни етапи и цели за емисиите на парникови газове, енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност. Резолюцията му подчертава значението на стабилните регулаторни рамки за стимулирането на инвестициите във възобновяеми енергийни източници, необходимостта от по-европейски подход към политиката в областта на енергията от възобновяеми източници, който използва пълноценно съществуващите договорености за сътрудничество, както и специфичната роля, която ще изпълняват децентрализираното производство и микропроизводството на електроенергия. Парламентът прикани Комисията да представи анализ и предложения за това как да се постигне устойчиво и по-ефикасно използване на ВЕИ в ЕС.

През юни 2016 г. Парламентът прие резолюция^[7] относно доклада за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници, в която призова Комисията да представи по-амбициозен пакет за енергетиката и климата до 2030 г., в който целта на ЕС за ВЕИ да се завиши до поне 30 %, като това се постигне с помощта на индивидуални национални цели. Вече договорените за 2020 г. цели трябва да служат като минимална основа при преразглеждането на Директивата за енергията от възобновяеми източници. На 17 януари 2018 г. Парламентът подкрепи дял на енергията от възобновяеми източници от най-малко 35 % в потреблението на енергия до 2030 г.^[8] и подсили собственото потребление като право.

През ноември 2016 г. Комисията представи предложение за преработване на Директивата за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ). В споразумението се определя обвързваща цел на ЕС за постигането на 32 % дял на ВЕИ до 2030 г. Парламентът и Съветът официално приеха текста през декември 2018 г. ([Директива \(ЕС\) 2018/2001](#)). Държавите членки трябва да транспонират преразгледаната директива в националното си право до 30 юни 2021 г. Тя ще влезе в сила от 1 юли 2021 г.

През януари 2020 г. Парламентът прие резолюция^[9] относно Европейския зелен пакт — зелен пакт за Европа, представен от Комисията през декември 2019 г. Парламентът отправи редица препоръки, включително за осигуряване на чиста, достъпна и сигурна енергия. В този дух той призова за преразглеждане на Директивата за възобновяемите енергийни източници и за определяне на обвързващи национални цели за всяка държава членка и препоръча принципът за поставяне на енергийната ефективност на първо място да се прилага във всички сектори и политики.

Matteo Ciucci
02/2020

[7]Резолюция на Парламента от 23 юни 2016 г. относно доклада за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници (ОВ С 91, 9.3.2018 г., стр. 16)

[8]<http://www.europarl.europa.eu/news/bg/press-room/20180112IPR91629/ievrodieputatitie-tsieliat-po-chisto-i-iefektivno-izpolzvanie-na-ieniergh>

[9]Резолюция на Парламента от 15 януари 2020 г. относно Европейския зелен пакт (Приети текстове, [P9_TA\(2020\)0005](#))

